

С. О. Гавриловський
магістрант ННІ педагогіки (Магістратура
8.18010020 "Управління навчальним закладом"
Житомирського державного університету імені
Івана Франка, м. Житомир)
(завідувач навчальної лабораторії ННІ іноземної філології
Житомирський державний університет імені Івана
Франка)
e-mail: temp@nniif.org.ua

Методичне забезпечення управління науково-дослідної діяльності студентів у вищому навчальному закладі

У статті представлено аналіз методичного забезпечення управління науково-дослідної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. Розкрито сутність понять "самоосвіта" та "інтерактивне навчання". З'ясовано основні форми організації науково-дослідної діяльності студентів. Охарактеризовано роль та значення справжнього керівника.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сьогодення системи вищої освіти набуває змін: науково-дослідна робота студентів має вагоме значення, тому що стає одним із основних компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця. В умовах розбудови української держави науково-дослідна діяльність студентів вищих навчальних закладів повинна мати досконале методичне забезпечення.

Управління науково-дослідною діяльністю студентів у сучасних умовах прийнято розглядати як багатозначне та різнопланове поняття, що має філософські, психологічні, педагогічні аспекти. Тому сутність цього поняття є предметом активного вивчення представників різних наук.

Звідси слідує, що питання методичного забезпечення є одним з актуальних.

Мета дослідження: проаналізувати стан методичного забезпечення щодо управління науково-дослідної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Науково-методичне забезпечення освітньої діяльності включає підготовку навчальної і наукової літератури, навчально-методичної документації для задоволення потреби в них вищого навчального закладу та повинне відповідати змісту навчання, визначеному стандартами вищої освіти.

До науково-методичного забезпечення навчального процесу у вищому навчальному закладі входять:

- стандарти вищої освіти;
- навчальні плани;
- навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін;
- програми навчальної і навчально-виробничої практики;
- підручники і навчальні посібники;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін;
- контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу;
- методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових і дипломних робіт (проектів) [1].

Якщо говорити про організаційну структуру та методичне забезпечення управління науково-дослідної діяльності студентів, то варто зазначити, що основні напрямки наукових досліджень у вищому навчальному закладі визначає Вчена рада, яка дає оцінку науково-педагогічній діяльності структурних підрозділів певного вищого навчального закладу.

Важливою ланкою на шляху здійснення науково-дослідної діяльності є безпосередньо кафедра як суб'єкт наукової діяльності, яка визначає основні пріоритетні напрямки науково-дослідної діяльності, ініціює у встановленому порядку проведення наукових і науково-практичних конференцій. Кафедра, яка згідно навчального плану має години на науково-дослідну роботу, заздалегідь розробляє тематику наукових досліджень, забезпечує її науковими керівниками, підготовлює навчально-методичну документацію.

Науково-дослідна робота студентів є обов'язковою і визначається навчальними планами спеціальності. Зміст і структура науково-дослідної діяльності студентів забезпечує послідовність засобів і форм проведення відповідно до логіки навчального процесу, зумовлює наступність її від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, від одних видів занять до інших. Методика постановки і проведення науково-дослідної діяльності визначається

специфікою вищого навчального закладу, його науковою і матеріально-технічною базою, набутими традиціями [2].

Важливу роль у процесі управління науково-дослідної роботи студентів відводиться викладачам та науковим керівникам. На рівні важливості усвідомлення студентом потреби займатися особливим видом діяльності, науковий керівник, як менеджер, має враховувати індивідуальні психологічні особливості характеру, темпераменту особистості студента, визначивши попередньо ступінь готовності студентів до виконання завдань творчого характеру. Крім того, студенти за допомогою викладачів повинні набути умінь користуватись науковою, довідковою, методичною літературою, що видана рідною та іноземними мовами; володіти методикою реферування тексту, володіти навичками комп'ютерної обробки даних; володіти методами інформаційного пошуку [3].

З іншого боку, відповідно до Закону України "Про освіту" [4, ст. 56] педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру. З цього погляду особливої актуальності набуває самовдосконалення педагога.

Справжній керівник, як і справжній педагог, – це той, хто систематично працює над своїм вихованням і освітою. Лише такий викладач є справжнім фахівцем.

Самоосвіта – один з найважливіх шляхів упровадження педагогічної науки в практичну діяльність. Тому, завдання кожного керівника вищого навчального закладу, спрямувати роботу викладачів на планування роботи відповідно до завдань, які стоять перед педагогічним колективом: вибрати науково-методичну проблему, зібрати й вивчити теоретичний матеріал з цієї теми, проаналізувати й узагальнити факти, втілити теоретичні знання в практику та поділитися своїм досвідом з колегами [5, с.57].

За такого підходу викладача до самоосвіти студенти зможуть за його допомогою набути умінь користуватись науковою, довідковою, методичною літературою, що видана рідною та іноземними мовами; володіти методикою реферування тексту, володіти навичками комп'ютерної обробки даних; володіти методами інформаційного пошуку [3].

У зв'язку з цим форми і методи залучення студентів до наукової творчості умовно поділяються на науково-дослідну роботу, що включається в навчальний процес, проводиться в навчальний час у відповідності з навчальними планами і, таким чином, є одним з обов'язкових елементів всієї системи підготовки спеціалістів, та

науково-дослідну роботу, що виконується студентами в позанавчальний час (див. рис.1) [6]

Рис. 1. Класифікація форм організації науково-дослідної роботи студентів

Варто зупинитися на таких формах науково-дослідної роботи, як курсова, дипломна чи магістерська роботи, які відіграють одну з найважливіших ролей у становленні студента як майбутнього спеціаліста. Наукові керівники відповідної кафедри, за якими закріплені курсові, дипломні чи магістерські роботи, розробляють орієнтовну тематику наукових робіт, з якою студент має можливість ознайомитися і самостійно обрати найбільш прийнятну для себе тему дослідження, а також, за узгодженням з науковим керівником, студент може запропонувати іншу тему дослідження з обґрунтуванням її актуальності.

Вибравши тему дослідження, студент розпочинає роботу над науковою літературою. Базову наукову літературу для виконання дослідження студентові пропонує науковий керівник. Кінцевим

результатом науково-дослідної роботи є не лише захист та отримання оцінки, а, в першу чергу, набуття навичок проведення наукового дослідження та самостійної роботи з опрацювання наукових джерел.

Слід звернути увагу на доцільність поширення практики послідовної розробки студентами єдиної наукової тематики протягом декількох років навчання. Це сприяє поглибленню і детальному дослідженню наукової проблеми, яку розробляє студент, накопиченню досвіду дослідної роботи, підвищенню своєї наукової активності та компетентності з обраної теми.

Участь студентів у науковій роботі відображається в безлічі форм і методів, які в комплексі створюють певну програму науково-дослідної діяльності студентів. Вона забезпечує послідовність використання необхідних форм на всіх етапах наукової роботи згідно навчального процесу.

Здійснення планування науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах допомагає створити комплексну систему науково-дослідної роботи, що сприяє ширшому використанню наукового потенціалу вищого навчального закладу у підготовці висококваліфікованих фахівців.

Найважливішою ознакою ефективності методичного забезпечення є зростання якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів на основі впровадження в освітній процес досягнень науки, підвищення педагогічної майстерності та розвитку педагогічної творчості викладачів. При цьому продуктивність методичного забезпечення залежить від чіткої взаємодії всіх його ланок, упровадження нових організаційних технологій управління ними, створення науково-інформаційної бази та сприятливих умов для самореалізації кожного фахівця [5, с.58].

Щодо науково-методичного та нормативного забезпечення процесу інформатизації освіти, то вже сьогодні розробляються інформаційні освітні програми, застосовуються нові критерії державної акредитації, які враховують рівень використання інформаційних методів в освітньому процесі та забезпеченість вищих навчальних закладів такими навчально-методичними комплексами, які істотно стимулюють розвиток інновацій в освіті. Крім того, почали впроваджуватися в навчальний процес елементи дистанційного навчання, e-learning та Інтернет-освіти.

Саме із застосуванням інтерактивних методів навчання пов'язані сьогодні більшість основних методичних інновацій. Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія викладача і студента. Слід визнати, що

інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має цілком конкретні та прогнозовані цілі. Одна з таких полягає у створенні комфортних умов навчання, таких, при яких студент відчуває свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що практично всі студенти виявляються залученими в процес пізнання і мають можливість розуміти й рефлексувати щодо своїх знань і вмінь. Така спільна діяльність студентів у процесі пізнання та засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен робить свій вагомий індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Все це відбувається в атмосфері доброзичливості, взаємної поваги та підтримки. Це допомагає не лише отримувати знання, але й розвивати пізнавальну діяльність [7, с.280].

Висновок. Отже, вивчивши стан методичного забезпечення щодо управління науково-дослідною діяльністю студентів вищих навчальних закладів, ми дійшли висновку, що наступним етапом нашого дослідження буде розробка моделі управління науково-дослідною діяльністю студентів вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Статут Житомирського державного університету імені Івана Франка (нова редакція) : [Електронний ресурс]. – Житомир, 2013. – 24 с. – Режим доступу: zu.edu.ua/offic/statut_zu.pdf
2. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – Київ : Слово, 2004. – 240 с.
3. Гордій Н. М. Організація науково-дослідної роботи студентів / Н. М. Гордій : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Pedagogica/58239.doc.htm
4. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 № 1060-ХІІ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Деменнікова Т. Напрями та зміст науково-методичної діяльності Бериславського педагогічного коледжу / Т. Деменнікова // Рідна школа. – 2011. – № 11. – С. 56-59.
6. Марцин В. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. С. Марцин, Н. Г. Міценко, О. А. Даниленко та ін. – Л. : Ромус-Поліграф, 2002. – 128 с.
7. Стрілець С. І. Необхідність упровадження інтерактивних технологій у навчальний процес вищої школи / С. І. Стрілець // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 4. - С. 275-282.

С. А. Гавриловский

Методическое обеспечение управления научно-исследовательской деятельности студентов в высшем учебном заведении
статье представлен анализ методического обеспечения управления научно-исследовательской деятельностью студентов в высшем учебном заведении. Раскрыта суть понятий "самообразование" и "интерактивное обучение". Представлены основные формы организации научно-исследовательской деятельности студентов. Охарактеризована роль и значение настоящего руководителя.

S. Gavrylovskiy

Methodical maintenance of management of students' research activity in higher education

The article deals with methodical maintenance of management of students' research activity in higher education. The essence of the concepts of "self" and "interactive learning" is revealed. The main forms of organization of students' research activity are represented. The role and significance of the true leader are described.